

- tartalmazza az adott szervezet kiemelését a hasonló szervezetek tömegéből;
- azonosítja a szervezet működési szféráját az általa létrehozott végtermék kontextusában;
- meghatározza a működés földrajzi kiterjedését;
- ismerteti a stratégiai döntések filozófiáját a szervezet céljának, távlati feladatainak, célratörő munkájának, munkatársai motiválásának stb. részletezésével;
- feltárja a szervezetek kívánatos imidzsét;
- tükrözteti a közösség elvárásait a szervezet iránt;
- bemutatja a szervezet meghatározó termékeit és szolgáltatásait;

- demonstrálja, hogy a szervezet fő prioritása a használó, vezetésének fő feladata pedig a munka minőségének biztosítása;
- felsorolja a szervezet többi prioritását és egyéb értékeit;
- leírja a munkában alkalmazott technológiákat;
- vigyáz arra, hogy lehetőség szerint ne legyen terjengős, de mégis kompakt a szóban forgó dokumentum.

/LAZAREV, V. S.: Missiã biblioteki: principy formulirovaniã. = Nauçnye i tehniçeskie biblioteki, 2000. 9. sz. p. 5–17./

(Futala Tibor)

Skócia Nemzeti Elektronikus Könyvtára

Skócia Nemzeti Elektronikus Könyvtára épülőfélben van. Ha teljesen elkészül, lehetővé teszi a skót állampolgárok számára (és másoknak), hogy bármely jelentős oktatási és kutatási anyagot, közérdekű információt vagy szórakoztató olvasmányokat megtaláljanak, amelyek az országban bárhol, könyvtárban, múzeumban, archívumban, elektronikus szolgáltatónál vagy egyéb helyen megvannak elektronikus vagy nyomtatott formában; a keresés elektronikus úton történik. Ezenkívül az állampolgárok hozzájuthatnak a Skócián kívüli legjobb forrásokhoz is.

Az olvasók ezentúl már nem csak helyi katalógusokra vannak utalva, ha információt keresnek. A Nemzeti Elektronikus Könyvtár földrajzilag elkülönült, de együttesen kereshető helyi online katalógusok összességéből áll, valamint egy zsilipből, amely lehetővé teszi a katalógusokban az együttes keresést. A használóknak azonosítani kell tudniuk azokat a skót katalógusokat, amelyekre adott igény esetén, adott időben szükségük van az őket érdeklő források megtalálásához (pl. az asztrofizikai csoport, a múzeumi csoport, a felsőfokú tanintézetek csoportja vagy a Glasgow-csoport katalógusára). Ez azt jelenti, hogy a Nemzeti Elektronikus Könyvtárnak további két összetevője az állományleíró adatbázis és a használói interfész, amelyek segítségével az adatbázisban keresni és böngészni lehet.

Ahhoz, hogy az új környezetben a használók igényeit jobban kielégíthessék, az intézményeknek saját állományaik legalább egy részét más intézményekkel együttesen kell kezelniük, amiből a Nemzeti Elektronikus Könyvtár egy újabb kompo-

nense következik: egy zsilip a munkatársak számára az állományleíró adatbázishoz. Mivel a legtöbb katalógus számos csoport vagy keresőkérdés szempontjából is számításba veendő, a katalógusok „csoportosításának” leghatékonyabb eszköze a használó által bevitt adatok jelentik. Ezért a Nemzeti Elektronikus Könyvtárnak egy „állománykiválasztást” vagy „dinamikus kapcsolást” biztosító mechanizmus is a része.

Az e követelményeket kielégítő technikai bázis már létezik; korai verzióját a CAIRNS projekt keretében alkották meg, ami hatékonyan bizonyult. Az alábbiakban ennek a rendszernek a leírása következik.

Az állományok adatbázisa

Ez az adatbázis az országban levő valamennyi fontos gyűjtemény rekordjait tartalmazza, függetlenül attól, hogy milyen típusú intézmény anyagáról van szó. Egy adott állomány rekordja csak a kapcsolatot és a raktári jelzetet adja meg, valamint a hozzáféréshez szükséges információkat, ha nincs elektronikus katalógus. Ha a gyűjteménynek van elektronikus katalógusa, az adatbázis a telnet- vagy a webcímet adja meg, hogy a felhasználó közvetlenül kereshessen vagy böngészhessen benne. Esetleg egy Z39.50 címet ad, hogy a központi zsilipen keresztül kereshessen. Az állomány különféle dolgokat jelenthet, pl. egy könyvtár vagy múzeum, vagy egy elektronikus szolgáltatás teljes gyűjteményét, vagy ezek egy állományát. Lehet továbbá egy osztott állomány, egy elektronikus állomány, és bármi egyéb.

A skót felhasználók igényeit nem mindig tudják kielégíteni Skócia (virtuális vagy valós) határain belül. Az adatbázis potenciálisan tartalmazhatja másutt található állományok rekordjait is, ha ez a legjobb módja a szélesebb körű hozzáférésnek, bár sokkal elegánsabb megoldás lenne egy hasonló és kompatibilis állományi adatbázis léte az Egyesült Királyság egyéb „régioiban” és más országokban.

Központi használói zsilip az állományok adatbázisához

Ez a zsilip lehetővé teszi, hogy a felhasználók hozzáférjenek az állományi adatbázishoz a weben, és kereshessenek benne téma, földrajzi régió és – esetleg – más szempontok szerint (formátum, használói szint, intézménytípus, hozzáférhetőségi kritériumok stb.). A használó igényei szerint keres az adatbázisban, és érdeklődési körének megfelelő állományokról kaphat információt, valamint megtudhatja, hogy hozzáférhet-e a szükséges állományhoz vagy nem, s ha igen, hogyan.

Központi munkatársi zsilip az állományok adatbázisához

Mivel a nemzeti gyűjteményeket kezelni kell, és a hozzájuk tartozó rekordokat folyamatosan frissíteni, mindazon intézmények munkatársainak szabályozott hozzáférést kell biztosítani az adatbázisban, amelyek gyűjteményei az adatbázisban szerepelnek. Ez a zsilip segíti a munkatársakat abban, hogy saját gyűjteményeiket kezeljék, és együttműködve kezeljék a közösen épített állományokat, köztük az osztott állományokat.

Földrajzilag osztott helyi online katalógusok együttese

Ezek azoknak a rekordoknak az adatbázisai, amelyek az egyes gyűjtemények tételeit írják le. Ideális esetben ezek Z39.50 kompatibilisek, és hálózatba vannak kötve, tehát mód van együttes keresésükre, vagyis arra, hogy a használók különböző csoportjaikban egyszerre keressenek a CAIRNS zsilipen keresztül. A kereséshez azonos keresőkifejezéseket használhatnak, és ugyanazt a felhasználói interfészt, mintha egyetlen katalógus lenne. Ezek a helyi katalógusok Skócia osztott központi katalógusa részeinek tekinthetők annyiban, hogy egységes egészként kereshetők a

CAIRNS egyszerre több adatbázisban kereső mechanizmusával.

Zsilip a földrajzilag szétszórt helyi online katalógusokban

A földrajzilag elkülönült helyi online katalógusokban való keresésre is létezik egy zsilip, amely Z39.50 kliensként viselkedik, és lehetővé teszi a használóknak, hogy információt keressenek a szétszórt, de Z39.50-kompatibilis helyi online katalógusokban.

Az „állománykiválasztó”, illetve dinamikus összekapcsolási mechanizmus

Ez összeköti az állományok adatbázisát a CAIRNS több adatbázisban való keresést biztosító zsilipjével, és lehetővé teszi, hogy a felhasználók a teljes osztott katalógusban az igényeiknek megfelelő adatállományokat értelemszerűen válasszák ki, és azokban kereséseket végezzenek. Jelen állapotában a rendszer lehetővé teszi, hogy a használó az állományok adatbázisában téma vagy földrajzi körzet szerint keressen és böngésszen. A dinamikus összekapcsolási mechanizmus a csak egy adott régióra vagy témára vonatkozó katalógusokat választja ki, és – ha a katalógusok Z39.50-kompatibilisek – a használó a több adatbázisban való keresés opciójával egyetlen eredményhalmazhoz jut.

Az állományok kiválasztása jelenleg csak téma és földrajzi régió szerint valósítható meg, de valószínűleg hamarosan lehet egyéb válogatási szempontokat is érvényesíteni: elektronikus vagy nyomtatott állományok, oktatási szintek, múzeumi vagy könyvtári, vagy levéltári gyűjtemények, szervezeti hovatartozások stb.

Ugyanannak az adatbázisnak a használata megkönnyíti az országos gyűjteményegyüttes kezelését, és a rekordok előállítását, s a használót azokhoz az állományokhoz kalauzolja, amelyek igényeinek megfelelnek. Ugyanakkor a munkatársak menedzselhetik a használók rendelkezésére álló navigációs útvonalakat, hogy így segítsék őket a számukra vélhetően legértékesebb forrásokhoz.

/NICHOLSON, Dennis: *Electronic compilation*. = *Scottish Libraries*, 14. köt. 5. sz. 2000. p. 12–13./

(Roboz Péter)